

kovito upor Bogdana Hmelnickega, ki je hotel streli s pomočjo Kozakov in Tatarjev Poljake in sam priti do moči. Mnogoštevilne ilustracije krasé knjigo in pomagajo čitateljevi domišljiji. Prevod je čisto okoren, čemur je pa najbrž kriva prelagateljeva natančnost, ker je hotel poslati Slovencem vsega Sienkiewiczza.

3. Letopis Matice Slovenske za leto 1892. Uredil Anton Bartel. V Ljubljani natisnila „Narodna tiskarna“ 1892. Str. 304. Knjigarska cena 1 gld. — Vsebina: Dr. K. Strekelj: Iz besednega zaklada narodovega; dr. Matija Murko: Enklitike v slovensčini; Ivan Steklasa: Jošt Josip Turn; J. Navratil: Slovenske narodne vraže in prazne vere; Anton Koblar: Zgodovina železarstva na Kranjskem; dr. Simon Šubic: O načinih skladanja števil; Ivan Tomšič: Bibliografija slovenska; E. Lah: Letopis „Matice Slovenske“. — Letošnji letopis je veliko raznovrstnejši mimo prejšnjih. Znanstveni spisi so iz raz-

ličnih strok, da si vsak lahko izbere, kar ga bolj zanima. Iz letopisa povzamemo, da je imela Matica lani 2200 udov in med njimi 197 ljudskih in vadniških učiteljev in učiteljic; lani 174. Pomnožilo se je učiteljev-matičarjev od lani na Kranjskem + 5, Štajerskem + 6, Primorskem + 11, Koroskem + 1; skupaj + 23. Veselo znamenje je, da se število učiteljev-matičarjev množi. Najbolje so relativno zastopani primorski, najslabeje kranjski učitelji, ker o koroskih govoriti ne moremo. Vender število 197 še nikakor ni zadostno, ako pomislimo, da je duhovnov-matičarjev preko 800. Daleč smo zaostali. Kdor se hoče vpisati še za lansko leto, dobi še lahko vse tri knjige, to naj storé zlasti oni, ki se mislijo za naprej vpisati, da bodo imeli vso „Slovensko zemljo“ in pa povest „Z ognjem in mečem“ celo. Matičen tajnik vemo, da rad postreže vsem.

L i s t e k.

Piše: R. P. (Konec.)

Pisatelji naj pazijo, da izberejo priprosto, a jedrnato snov. Ogibljejo naj se vsem preumetno zaviti in stavkom in frazam. Navada je, da začenjajo daljše povesti, namenjene odrasli mladini, z uvodi, polnimi visokodonečih fraz. Opazoval sem, kako se obnašajo pri takih povestih bralci in videl sem, da se za lepodoneči uvod niti ne zmenijo, temveč nekatero povest še le pri drugem poglavju čitati začnejo. Od kod ta razvada? Čul sem časi, da je najučenejši učitelj mnogokrat zelo slab učitelj; isto se lahko reče o pisateljih, ki pišejo mladini. Njihov visokoletni duh se ne more ponižati do primerno nizkega duševnega obzora čitateljevega, a duh tega se ne more vspeli v višave onega: nedostaja vezi, ki bi ju družila, nedostaja — zanimanja.

Poglejmo narodno blago. Vemo, da je duševni plod priprostega zemljana. In delo neučenega možaka se ustmeno stoletja ohranja, a pisana dela učenjakov se pozabljuje! Ironija! — Priprostost govora in jedrnata snov v prikupljivi obliki provzročujejo, da se narodno blago tako naglo vsakemu priljubi, da je cenijo celo učenjaki. Gg. pisatelji! Pišite i vi tako, in otroci bodo veseli vaših proizvodov, brali jih bodo z zanimanjem.

Slednjic še besedo kritikovalcem. Omenjal sem že, da je kritika mnogo veljave izgubila, ker se zlorabi. Kdor ocenja, naj pomisli, da se boče na njegove opazke marsikdo oziral.

Vzemimo. Krajni šolski svet dovoli pri proračunski seji mal znesek v nakup mladinskih spisov. Rešiti je sedaj vprašanje, kaj naj se naroči. No, to ni težavno, saj imamo obilno knjižice, katere priporočajo mladini; treba je le najboljše izbrati. Izvršitev tega se prepusti

učitelju. Vzemimo zopet, ta službuje v osamljeni vasi in nima priložnosti, da bi se o tem s kakim večjim tovarišem posvetoval. Pa čemu bi bilo tega treba, saj ima naročenec šolske liste in skoro v vsakej številki je ocenjena kaka knjižica; temu bo pač tudi smel verjeti! Pa zopet zapreka! Hvalijo in ponujajo knjižice, kakor židovsko blago, da je slednjic človek res v zadregi, kaj bi naročil. Stoj! tale je posebno hvaljena. Omenjene so sicer malenkostne hibe — zakaj bi se sicer predstojee vrstice nazivale: ocena a priporočila se zelo; stoji celo, naj bi se v vsaki šolski knjižnici nahajala v več iztisih (Pop. str. 41, 1893). Prav tako! Bolje, da naročimo več iztisov dobrega dela, kakor mnogo knjižic s slabo vsebino. Naroči torej dva istisa. — Ko delo doide, prebira je hitro, da se prepriča, kaj je naročil svoji deci, a zatemni se mu čelo, ko vidi, da vsebina knjige zaradi neprimerne oblike tudi najboljšim učencem povsem ni pristopna. Krajni šolski svet zve po učencih, kakšne so one, toplo priporočene knjige, zgubi zaupanje v učitelja in v prihodnje zopetne predloge za nakup knjig hladno odkloni, češ, kmet je ubog in nima denarja, da bi se za take reči trosil. Kdo trpi škodo? Mladina, založnik, pisatelj in mogoče še kdo? Uganili ste najbrže, da imam zopet v mislih „Srce“. Pravičen ocenjevalec bi delo pač lahko priporočal večrazrednim šolam po mestih in trgih, tudi nižjim razredom srednjih šol; pripomniti bi pa moral, da skoro ni rabljivo za otroke malih vasic, ki niso razven domačih hribov, domače vasic, cerkve in šole še skoro ničesar videli, katerim so pojmi o mestu, o življenju v njem, o živahnem gibanju po ulicah, o navadah meščanov, o cirkusu, o „Zvezdi“ i. t. d. čisto neznan, kateri si

zaradi tega ne morejo vsebine povesti predstavljati in jim je izluščenje nauka iz povesti nemogoče.

Toda rekel bo kdo: Ako bomo tako natančni, ne bo nikakega napredka, ne dobimo več knjižic. V resnici je narobe. Ravno stroga kritika bo izboljšala književnost, kajti pisatelji se bodo potrudili, da res kaj poštenega napišejo; taki spisi se bodo tudi hitro spečavali, slabim spisom pa bo pot med ljudstvo zaprta. Dokler se bode pa vsak spis, ki ima le to dobro lastnost, da je pisan v našem jeziku, na vsa usta hvalil, leži bomo proti ogromnemu številu knjižic — rakovo pot! Priznam, da je stališče kritika težavno. On mora precej znati, biti mora odločen in neustrašen, a vrh tega še vstrajen in potrpljiv. Kdor ima te lastnosti onemu veljaj: „Le krepko dalje!“

Še na nekaj bi opozoril ocenjevalce.

Z najnatančnejšim povekšalnim steklom premotrijo vsak stavek, in da je le katera besedica malo tuje zavita, da je besedica le za piščico drugače postavljena, nego se jim zdi, že dobi rdečo črto; na snov pa čisto popolnoma pozabijo. Odločen neprijatelj sem tujemu zavijanju, še odločnejši modernim spakirijam lepo zvenecih besed, dasi jih pisatelj mogoče po kakem pravilu lahko opraviči. Dokaže in opraviči se lahko marsikaj. Spominjam se, da nam je nekaj g. profesor matematike uporabljajoč osnovne resnice dokazal, da je $7 = 13$. Učence drugega razreda bi se temu smejal!

Pri spisovanju in ocenjevanju mladinskih spisov naj bi bilo načelo:

Knjiga sodrži dobro vsebino in bodi pisana priprosto, lahko umevno in domače; izrazi, kateri so sicer malo tuje zaviti, pa so med ljudstvom udomačeni, naj ostanejo, kajti knjigi je namen v otroku bu-

dit veselje do prostovoljnega in samostojnega branja, ne pa vaditi ga učenih fraz. Kako pa more v otroku veselje do branja zaplamteti, ko mu stavijo veliko ovir nespametni roditelji, ki ga ne morejo s knjigo v roki gledati; ko otroka njegova narava od branja odvrtače in ga zapeljuje k igračam; ko mu zadnje trohico veselja, katero je vcepil skrbni učitelj v njegovo mlado srce, poderejo neumljive besede!

Kdor ocenjuje te vrste knjižice, naj pazi najprvo na vsebino in poljudnost, potem še le sledi slovnič.

Mogoče bodo moji nazori koga razkačili, češ, da sem proti čiščenju jezika, proti trebljenju tujk. Njemu odgovorim mirnim srcem: „Potrpi prijatelj! vsaka stvar o svojem času!“ Omenil sem že, da mi veljajo ti nazori pri spisih, namenjenim prvencem v branji, in to so učenci ljudskih šol. Drevesca, ki je komaj vskalo, ne bo nihče prirezoval, temveč varoval ga bo vsakega poškodovanja in skrbel bo, da se učvrsti; kadar si je pa opomoglo, prireže brez skrbi veje, ktere mu kazijo podoba. Jezik naj se z največjo skrbnostjo pili v knjigah, namenjenih šolski rabi, ali odrastli mladini; prvencev pa katerim dela dosti težave razlika med narječjem in najnavadnejšim pismenim govorom, ne trapite z neznanimi izrazi!

Predstojete sem pisal brez osebne mrznje, brez zlobnega namena. Kdor je pazljivo čital, uvidel je, da smo s prave poti zašli; da treba, da krenemo na pravi tir. Ako se kdo ne strinja z označenimi nazori, naj jih ovrže; slobodno mu. Potrebno pa je, da se v tej stvari dogovorimo do čistega, kajti zavisen je od nje napredek in prospek naše mladine!

Naši dopisi.

S Krasa. (Dva grobova.) V 26. dan grudna min. leta je umrl nenadno — zadet od kapi — g. Anton Pakiž, nadučitelj in predsednik krajnega šolskega sveta v Lokvi v sežanskem okraju. Bil je rajni komaj 31 let star, komaj 1½ leta poročen in kot tragičen slučaj bodi omenjeno, da mu je soproga rodila sina, ko je on že ležal na mrtvaškem odru. Anton Pakiž je bil učitelj v pravem pomenu besede; poleg tega je bil tudi občinski tajnik in organist. Vse službe je dobro opravljal; zato ga je tudi ljudstvo visoko čislalo. Pri pogrebu so mu zapeli učitelji-tovariši v cerkvi in na grobu žalostinko in nabrali so 12 gl. za družbo sv. Cirila in Metoda namesto vencev. Bodi mu zemljica lahka!

Dne 11. prosinca t. l. je umrl po dolgem bolehanju Anton Fabiani, veleposestnik v Kobdilju pri Štanjelu v komenskem sodnem okraju. Blagi mož je dočakal 86. leto ter je imel priliko gledati uspehe

svojega blagotvornega delovanja. V svojem času je bil načelnik cestnega odbora, ud pomnoženega okrajnega šolskega sveta i. t. d. Posebno gledé pogozdovanja Krasa se je odlikoval ter je delal in pomagal kjer bodi, da se je vse pogodilo. Bil je velik prijatelj priprostemu ljudstvu in kot bogataš mu je pomagal izdatno. V vseh korporacijah je deloval na to, da se niso kmetu nalagali preveliki davki. Zbog tega je bil vedno v okrajnem šolskem svetu nasprotnik zidanju novih in razširjenju šol, kar jaz — seveda kot učitelj — ne morem odobrovati.

Anton Fabiani je zapustil 6 sinov in 5 hčera; ako se ne motim, je večina sinov akademično izobraženih, kajti med njimi je eden c. kr. okrajni glavar v Voloski v Istri, jeden je uradnik pri Lloydju, jeden je arhitekt, jeden c. kr. namestniški konceptni praktikant pri c. kr. okrajnem glavarstvu v Sežani, jeden je trgovec na Štajerskem in najstarejši je doma,